

IN GESPREK MET OPINIEMAKERS

PFAS, gezondheid en samenleving

GGD
zhz

PFAS, GEZONDHEID EN SAMENLEVING

Introductie

In 2024 en 2025 is de GGD Zuid-Holland Zuid op inspiratietour geweest langs een tiental opiniemakers: denkers, experts en makers uit uiteenlopende vakgebieden. Tijdens deze gesprekken stond PFAS in de leefomgeving centraal en de impact die dit heeft op het welzijn van mensen.

De deelnemers komen uit de wetenschap, journalistiek, filosofie, zorg en kunst. Sommigen benaderen gezondheid vanuit gedrag of zingeving, anderen richten zich op feiten, beleid of publieke perceptie. Wat hen bindt, is hun vermogen om vanuit een eigen perspectief naar maatschappelijke vraagstukken te kijken, zoals PFAS-vervuiling.

Deze gesprekken bieden nieuwe inzichten op de PFAS-vervuilingsproblematiek. Ze helpen ons om vanuit verschillende invalshoeken naar de situatie te kijken en scherper te zien waar kansen liggen en waar het schuurt tussen beleid, beleving en leefomgeving. Niet alle uitspraken sluiten naadloos aan bij hoe de GGD Zuid-Holland Zuid haar rol opvat, maar juist die diversiteit aan perspectieven voedt het bredere gesprek over publieke gezondheid in een complexe wereld.

Dordrecht, juli 2025

JACOB DE BOER, Chemicus en toxicoloog

Jacob de Boer is emeritus hoogleraar aan de Vrije Universiteit Amsterdam en internationaal expert op het gebied van milieuschadelijke stoffen zoals PFAS, PCB's en vlamvertragers. Hij doet al ruim 45 jaar onderzoek naar deze stoffen, publiceerde meer dan 230 wetenschappelijke artikelen, schreef diverse boekhoofdstukken en een boek, levert regelmatig bijdragen aan radio, tv en internationale symposia.

“Op het moment dat de overheid druk zet, komt de industrie in beweging. Dan ontstaan alternatieven, denk aan blusschuim, lijmen, regenjassen enz. Maar zonder druk is er geen prikkel. Daar kunnen jullie als GGD Zuid-Holland Zuid een rol in spelen.

Wees zichtbaar, spreek je uit en treed krachtig op. De GGD is de waakhond van de publieke gezondheid. Zonder activistisch te zijn, kun je toch stevig stelling nemen.”

Foto: ©Kristof Ghyselinck

DIRK DE WACHTER, Psychiater

Dirk de Wachter is een Vlaamse psychiater en systeemtherapeut, verbonden aan de Katholieke Universiteit Leuven. Hij is bekend van zijn pleidooi voor het erkennen van menselijke kwetsbaarheid en het belang van verbinding in zorg en samenleving.

“Er zijn mensen die heel angstig worden van milieuproblemen. De overheid moet die angst niet aanwakkeren, maar ook niet in ontkenning vallen. Het is zoeken naar balans, tussen informatie geven en zorgen ontkennen. Verbinding is daarbij essentieel. Niet top-down, maar van onderop. Zoek de plekken waar mensen al samenkomen zoals wijkinitiatieven en buurthuizen. Daar ligt de sleutel. Als de overheid de verbinding van mensen al niet in de weg staat, heeft ze het al goed gedaan.”

FRED WOUDENBERG, Psycholoog

Fred Woudenberg is een psycholoog en hoofd van de afdeling Leefomgeving bij de GGD Amsterdam. Hij is gespecialiseerd in risicocommunicatie, leefomgeving en gezondheid en neemt zitting in meerdere adviesraden, waaronder de Gezondheidsraad.

“De objectieve feiten zijn belangrijk, maar mensen beleven iets anders. Je hebt aan de ene kant de technische kant, wat doet PFAS met gezondheid, en aan de andere kant hoe men het beleeft. Dit zijn twee heel verschillende werelden, beiden zijn waar. Als data en emotie met elkaar in gevecht komen, dan wint meestal de emotie.

De GGD moet beide kanten serieus nemen. Leg niet alleen uit, maar luister ook. En ja, soms zijn we de partypopper. Als mensen ons betuttelend vinden, doen we waarschijnlijk iets goed.”

DIEDERIK GOMMERS,

Arts en inwoner

Diederik Gommers is intensivist en hoogleraar Intensive Care Geneeskunde. Tijdens de coronapandemie was hij een bekend gezicht in het publieke debat over gezondheidszorg. Hij is actief in diverse medische netwerken en publiceerde veel op het gebied van intensive care zorg. Daarnaast is Diederik Gommers inwoner in de regio Zuid-Holland Zuid.

“Wat weten we eigenlijk over PFAS in ons lichaam? Nog weinig. En dat terwijl het een maatschappelijk probleem is. De stille massa moet je goed informeren en meenemen in het proces. Zeg wat je weet, maar ook wat je nog niet weet. Transparantie en procesinformatie zijn belangrijker dan ooit.”

KLASIEN HORSTMAN, **Hoogleraar publieke gezondheidszorg**

Klasien Horstman is hoogleraar Filosofie van de Publieke Gezondheidszorg aan de Universiteit Maastricht. Ze onderzoekt hoe publieke gezondheidszorg beter kan aansluiten bij de samenleving, met aandacht voor preventie en de maatschappelijke impact van gezondheidsbeleid.

“De zekerheid van kennis wordt overschat. Er wordt grote waarde gehecht aan feiten, maar feiten zijn veranderlijk. PFAS is daar een goed voorbeeld van. Organiseer geen technische voorlichtingsbijeenkomsten, maar een dialoog. Vraag mensen wat hen bezighoudt, waar ze onzeker over zijn. Deel dan ook de eigen onzekerheden. Ook emoties verdienen hier een plek. De geesteswetenschappen kunnen hierbij helpen.

Omgaan met onzekerheden, hoe sta je in het leven met haar gevaren en risico's. Dat is het gesprek waar de GGD een rol in zou moeten spelen, niet vanuit het eigen verhaal redeneren.”

SONJA KLOPPENBURG, **Communicatiestrateg**

Sonja Kloppenburg is strategisch communicatieadviseur met ervaring in maatschappelijke communicatie en publieke organisaties.

“De GGD heeft veel kennis, maar gebruikt die nog niet altijd zichtbaar genoeg. Als je een rol van kennishouder wilt pakken, moet je die ook echt claimen en laten zien. Dat vraagt om duidelijke positionering en communicatie.”

BART VAN ROSMALEN,

Filosoof en musicus

Bart van Rosmalen werkte als cellist en theatermaker, en was lector 'Muzisch Werk' aan de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht. Hij onderzoekt de rol van verbeelding, schoonheid en spel in organisatieontwikkeling en leiderschap. Daarnaast is hij actief als spreker, dagvoorzitter en trainer, met een focus op leiderschap en verandering.

"De GGD moet handelen voordat je alles weet. Dat vraagt om improvisatie, niet als noodgreep maar als methode. Improviseren kan juist helpen om steeds vanuit een stabiele basis een stapje verder op de ladder te komen. Verbind het goede, het ware en het schone. De GGD zit vooral op de eerste twee en minder op het schone (het menselijke). Dit mag meer aandacht krijgen, daar ligt de kracht. Sensitief handelen is hierbij van belang."

NOËLLE AARTS, **Hoogleraar socio-ecologische interactie**

Noëlle Aarts is hoogleraar Socio-Ecologische Interacties aan de Radboud Universiteit en mede-oprichter van het Centrum voor Dialoog. Ze onderzoekt hoe communicatie en samenwerking tussen mensen bijdragen aan het oplossen van complexe maatschappelijke vraagstukken zoals klimaatverandering en biodiversiteitsverlies.

“Besluiten worden vaak genomen op basis van feiten. Wanneer inwoners het gevoel hebben dat die feiten hun waarden of belangen raken, kan dat weerstand oproepen. Als je op basis van feiten maatregelen neemt dan zijn daar vaak verschillende waarden mee gemoeid. Dat zagen we bijvoorbeeld bij de coronacrisis. Niet alleen de waarde van gezondheid was in het geding, dat gold ook voor de waarde van sociale ontwikkeling van kinderen, en de waarde van sterven in aanwezigheid van dierbaren. Zoek daarom actief contact met andersdenkenden. Luister echt, stel vragen tot je begrijpt wat de zorgen zijn van mensen. Eerst begrijpen, dan begrepen worden. Alleen zo voorkom je polarisatie.”

JITSKE KRAMER, Cultureel antropoloog

Jitske Kramer is corporate antropoloog en auteur van bestsellers over samenwerking, leiderschap en cultuur. Ze combineert inzichten uit haar wereldwijde antropologische reizen met praktische lessen voor organisaties. Haar werk draait om het bouwen van sterke, inclusieve gemeenschappen die klaar zijn voor verandering.

“Maar wat is nu echt het probleem? Het ‘echte’ probleem zijn de emoties die zijn ontstaan en het gegeven dat wij daar niet op anticiperen of reageren. We reageren op feitelijkheden met feitelijkheden. Geef de emoties aandacht, werk aan vertrouwen en durf als overheid ook je eigen kwetsbaarheid te tonen. Alleen dan ontstaat een echt gesprek. Stap uit de polarisatie situatie en ga een ander soort dialoog aan. Zoek het menselijk contact. Er is een stuk gedeelde zorg en gedeelde bezorgdheid, die wil je vinden.”

SIMON ROZENDAAL, Chemicus en journalist

Simon Rozendaal is chemicus en wetenschapsjournalist. Hij werkte bij NRC Handelsblad, is columnist bij EW en schreef onlangs het boek 'Paniek om niets', over de gevolgen van de meetrevolutie en de angst voor chemische stoffen.

"PFAS is al tientallen jaren in het milieu aanwezig en toch blijft de levensverwachting stijgen. Dat zegt iets. We leven in een meetrevolutie. Als je zo goed kunt meten zoals wij nu doen, dan zie je overal gevaren. Maar daar kun je ook ziek van worden, van de angst en stress. Deze boodschap over de effecten van angst en stress op de gezondheid van mensen moet vaker gehoord worden."

TOT SLOT

De gesprekken met de opiniemakers maken duidelijk hoe breed en complex het vraagstuk rond PFAS en gezondheid is. Het laat zien dat feiten alleen niet genoeg zijn, maar dat beleving, waarden en emoties net zo'n grote rol spelen.

De bijdragen nodigen uit tot nadenken over hoe wij als GGD Zuid-Holland Zuid onze rol pakken: luisteren, verbinden, uitleggen en ruimte maken voor onzekerheden. Niet met één waarheid, maar met aandacht voor verschillende perspectieven die er leven in de samenleving.

Juist waar beleid, wetenschap en de leefwereld elkaar raken, komt verandering op gang. Daar willen wij als GGD Zuid-Holland Zuid betrokken bij zijn, want daar is publieke gezondheid bij gebaat.

COLOFON

Titel

In gesprek met opiniemakers –
PFAS, gezondheid en samenleving

Uitgave

GGD Zuid-Holland Zuid
Dordrecht, juli 2025

Eindredactie

Communicatie,
GGD Zuid-Holland Zuid

Vormgeving en opmaak

DTP Zaken
www.dtpzaken.nl

Copyright

© 2025 GGD Zuid-Holland Zuid

Contact

GGD Zuid-Holland Zuid
Karel Lotsyweg 40
3318 AL Dordrecht

T: 078770 8500
E: info@dgjzhz.nl
W: www.ggdzhz.nl

GGD
zhz